

ejendom giver. Det er rimeligt, at man i Købstæderne holder sig til Indtægten; men paa Landet tror jeg rigtig nok ikke, at det er praktisk. I de allerfleste Landkommuner holder man sig til Formuen. Alle de Indtægter, der ikke stamme fra Landbruget, søger man at kapitalisere til Formue. Og i de Vedtægter, der ere i Brug for Tiden rundt omkring, er det navnlig Formueprincippet, der er lagt til Grund.

Skulle vi forlade Amtsraadet som Overligningskommission? Jeg tror ikke, at det er nødvendigt. Jeg tror, at den Overligningskommission, som her anbefales, vil faa de selvsamme Vanskeligheder, som Amtsraadet har. Naar en Klage kommer ind til Amtsraadet og skal bedømmes, er Vanskeligheden den, jeg fremhævede før, at der er saa overordentlig stor Forskel paa de Raader, hvorpaa de ligne i de forskellige Kommuner. Naar man har et halvt Hundrede forskellige Grundregler at bedømme Klagerne efter, saa ender det til sidst med, at Amtsraadet næsten maa opgive Tøvret, fordi det vilde være et sandt Studium at sætte sig ind i et halvt Hundrede forskellige Principper. Jeg tror, at Overligningskommissionen vil komme til det samme Resultat, at den vil have ondt ved at bedømme Klagerne, naar der ikke er fastsatte Regler, en fast Rettefærdighed for alle Kommuner. Saa snart der var saadanne Vedtægter, en saadan Rettefærdighed, som Amtsraadet kunde benytte, saa vilde ogsaa Klagerne til Amtsraadet kunne faa en grundigere Behandling. — Jeg tror ikke, at man har Lov til at sige, at da Amtsraadene ere valgte af Sogneraadene, ere de afhængige af Sogneraadene. Jeg tror, at Amtsraadene hidtil have gjort deres yderste Effort for at bedømme Klagerne saa retfærdigt som muligt; men Vanskeligheden har været, at Systemerne ere saa overordentlig forskellige.

Hvad Bygningsstyrelsen angaar, vil jeg meget anbefale, at den bliver udtaget af dette Forslag. Bygningsstyrelsen vil paa Landet faa grumme lidt at sige. Den har noget at betyde i de Kommuner, der ligge nær ved Købstæderne og navnlig nær ved Kjøbenhavn. Men naar jeg i min Landkommune skulde til at se, hvad vi kunde faa ud af Bygningsstyrelsen, og vi saa først skulde lade alle de Bygninger gaa bort, hvori saakaldte Smaaafolk bo, Bygninger til en Værdi af 1500 til 2000 Kr. — og det anser jeg fuldstændigt rigtigt, at man ikke tager noget af dem —, saa kan jeg ikke finde, hvor man skal faa noget. Det er paa Landet i Reglen den Slags Bygninger, hvor Landsbyhuse eller Sadelmageren bor; i det hele taget er

det navnlig Landsbyhaandværkere, der have etableret sig i saadanne Smaahuse. Naar de blive fri, bliver der kun tilbage en eller anden Mølle eller en eller anden Høstole; thi Fabrikker ere en sjælden Vare paa Landet; af dem ser man ikke mange. Men af Møller have vi undertiden en eller to i hver Kommune, og det er ingenlunde Tilfældet, som det blev sagt af det ærede Medlem fra 7de Kredss (Hjerre), at de fleste Møller have Jord. Efter min Erfaring er det vistnok kun Halvparten af Møllerne, der have Jord; der er mange jordløse Møller. Der vil det se underligt ud, at en Møller, som ingen Jord har, skal svare en stor Stat — thi det bliver et temmelig stor Stat —, medens hans Konkurrent, som har Jord til sin Mølle, bliver fri; de staa da ikke paa lige Fod. Jeg nævnte en anden Slags Bygninger, vi have paa Landet, nemlig Høstoler. De have ofte Bygninger til en Værdi af 40—50,000 Kr. De ville altsaa komme op til en 6—7 Tønder Hartkorn, og det kunne de magelig bære, naar de have godt Besøg af Elever; men saa snart den Person, der har samlet disse Elever, falder fra, naar han f. Eks. dør, staa tit saadanne Bygninger uden nogen væsentlig Benyttelse, og skulle de saa vedblive at bære en 7—8 Tdr. Hartkorn i Skat, vil det blive meget svært.

Jeg tror ikke, at vi kunne vente os, at vi i de allerfleste Landkommuner gennem Bygningsstyrelsen kunne faa nogen som helst Lettelse af Hartkornskatten. Det er rimeligt, at de kunne faa det her inde ved Kjøbenhavn, i Kjøbenhavns Amt, og kunde man give en lokal Lov, skulde jeg ikke have det mindste derimod, men jeg tror ikke, at den vil faa nogen nævneværdig Betydning i de allerfleste Landkommuner — Bygninger paa Landet ere snarere en Udgift end en Indtægt. Det blev sagt, at der bygges for meget paa Landet, men jeg tror, at der bygges overmaade lidt paa Landet. Man ser dem bygge i Købstæderne og blive ved at bygge, men det er en Sjældenhed, i alt Fald i Jylland, at der bliver bygget ude paa Landet, og naar man skal bygge, indskrænker man sig saa meget som muligt. I Særdeleshed naar man ingen Jord har, ved man paa Forhaand, at de Penge, der sættes i Bygninger uden Jord paa Landet, ere halvvejs forlods tabte. Vil man laane paa dem, og skulle de vurderes, kan man næsten intet laane, thi naar den Virksomhed, der er knyttet til Bygningen, falder bort, staa den nøgne Bygning tilbage og har næsten ingen Handelsværdi.

Bygningsstyrelsen vil fremkalde mange Ulemper, mange Striverier for Sogneraa-